

Studiecirkel: Att återta makten

Komplett material för systemförståelse och närstyre

Innehåll:

- Ledarguider
- Träffguider
- Material att skriva ut

Svensk Subsidiaritet • 2026

Ledarguider

Komplett material för systemförståelse och närstyre

Cirkelledarens Guide: Att Leda Samtal om Systemförändring

Välkommen. Du håller i verktygslådan för att starta en konversation som Sverige desperat behöver. Denna studiecirkel handlar inte om partipolitik. Den handlar om **systemförståelse**.

Din roll

Du är inte lärare. Du är **trädgårdsmästare**. Din uppgift är inte att sitta på svaren, utan att se till att alla röster får växa.

Cirkelns Struktur (4 Träffar)

1. **Diagnosen:** Varför känns allt så trögt och byråkratiskt?
2. **Kompassen:** Att mäta makt, kunskap och sårbarhet.
3. **Lösningen:** Vad är egentligen subsidiaritet (närstyre)?
4. **Handlingen:** Vad kan vi göra just här, just nu?

Gyllene Regler

- **System, inte personer:** Om någon klagar på "politiker X", styr om till "vilka incitament styr politiker X?"
 - **Laget runt:** Se till att de tysta får utrymme.
 - **Kaffe:** Den viktigaste teknologin för svensk samverkan. Fika är obligatoriskt.
-

Innan du börjar – Vägledning för värdskap

Hur du bjuder in (utan att låta som en sekt)

Sms/mail-mall:

"Hej [Namn]! Jag håller på att samla några grannar/kollegor för att prata om hur vi kan göra vår vardag bättre – inte genom att klaga, utan genom att tänka nytt kring hur samhället fungerar. Det blir fika, gott sällskap och inga krav att 'tro på' något speciellt. Intresserad av ett försök? ¹⁷ [Datum] kl [Tid] på [Plats]. Hör av dig om du vill vara med!"

Vad man svarar på vanliga frågor:

- "Är det politik?" – "Nej, det handlar om att förstå system, inte partier."
- "Vad kostar det?" – "Ingenting, förutom att du kanske tar med lite fika."
- "Jag vet inget om det här..." – "Perfekt! Då har du inga förutfattade meningar."

Rumsförberedelser (den svenska magin)

1. **Stolen i cirkel** – ingen huvudända, ingen bakre rad
2. **Fika-station** – kaffe, te, något att knapra på (delat ansvar funkar bra)
3. **Verktyg** – flipchart/papper, pennor, lappar, och **en tystningsknapp** (kan vara en klocka eller bara "handuppräckning")
4. **Temperaturen** – svenskar mår bra av 20-22°C, inte för varmt

Ditt första fem minuter (exakt vad du säger)

"Välkommen alla. Tack för att ni kom.

Jag har bjudit hit er för att jag tror att vi behöver börja prata på ett nytt sätt om det som inte fungerar i vår vardag. Inte genom att klaga på personer eller partier, utan genom att titta på systemen – hur beslutsfattandet fungerar, var kunskap finns, och hur vi kan bli mer självförsörjande här just där vi bor.

Jag har inga svar. Men jag har några bra frågor som jag tror kan leda någonstans nytt. Och jag har kaffe.

Vi kommer att träffas fyra gånger. Idag börjar vi med att bara konstatera vad som känns knasigt. Nästa gång lär vi oss ett verktyg för att analysera. Tredje gången tittar vi på lösningar. Fjärde gången bestämmer vi något litet som vi faktiskt kan göra.

Det enda som krävs av dig är att du lyssnar och delar det du känner dig bekväm med att dela. Ingen kommer att få hemuppgifter eller bli utfrågad.

Ska vi börja med att alla säger sitt namn och ett ord om hur det känns att vara här ikväll?"

För cirkelledaren – Konsten att leda svenskar i samtal

Tidsdisciplin (svensk punctualitet är en superkraft)

- **Start:** Exakt på utsatt tid (även om bara två har kommit)
- **90-minutersrytmen:**
 - 0-15 min: Check-in + kaffe
 - 15-40 min: Diskussion
 - 40-50 min: Övning/aktivitet
 - 50-85 min: Sammanfattning
 - 85-90 min: Check-out + nästa steg
- **Slut:** Exakt på utsatt tid (folk har barnvakter, bussar)

Hantera klassiska svenska utmaningar

1. "Vi har redan testat det här 1978..."

- **Svar:** "Jag hör att du har erfarenhet. Kan du berätta vad vi kan lära av det försöket så vi inte gör samma misstag?"
- **Omvandla:** Från cynism till erfarenhetskunskap.

2. "Men det är väl lagligt?" (Regeltänk)

- **Svar:** "Absolut, och lagar är viktiga. Men ikväll får vi leka med frågan: *Om vi kunde ändra en regel – vilken skulle det vara och varför?*"
- **Omvandla:** Från compliance till kreativitet.

3. Tystnad är inte ointresse

- Svenskar tänker innan de talar. Vänta 7 sekunder efter en fråga.
- **Tips:** "Ta 30 sekunder tyst tid att tänka innan vi börjar dela."

4. "Jag har ingen åsikt..." (Jantelagen)

- **Lösning:** Använd **lappar** – alla skriver ner tankar först, läser upp anonymt.
- **Fras:** "Det finns inga dumma svar, bara olika perspektiv."

Fyra roller du spelar (och ingen är "experten")

1. **Tidsväktaren** – "Vi har 10 minuter kvar på denna punkt"
2. **Sammanfattaren** – "Så det jag hör är att flera säger..."
3. **Främjaren** – "Vem har vi inte hört från än?"

4. **Kopplaren** – "Det Lars sa om skolan påminner mig om vad Anna sa om vården..."

När det blir emotionellt

- Svenskar blir sällan högljudda, men kan bli tysta av ilska/sorg
- **Fras:** "Det här är ett viktigt ämne som rör många. Låt oss ta en paus och dricka lite vatten."
- **Regel:** Vi diskuterar system, inte personer. Om någon nämner "politiker X" – "Vilket system tror du skapar incitament för politiker X att göra så?"

Den svenska konsensusmakin

1. **Första varvet:** Alla får säga vad de tycker utan diskussion
 2. **Andra varvet:** "Vilka teman hör ni?"
 3. **Tredje varvet:** "Kan vi enas om att X är ett problem vi vill adressa?"
 4. **Slutsats:** "Så vår gemensamma förståelse ikväll är..."
-

Efter cirkeln – Från samtal till samhälle

Avslutningsritualer (för den svenska själen)

Det sista mötet:

1. **Gå igenom "Skattkartan"** – se vilka resurser ni faktiskt har
2. **Välj EN sak** att göra inom 30 dagar (liten, konkret, möjlig)
3. **Skriv ett "30-dagarskontrakt"** på ett papper som alla signerar
4. **Bestäm ett datum för "Möte 5: Uppföljning"** (om ni vill)
5. **Fira med extra fika** (kan vara semlor, punsch, något festligt)

30-dagarskontrakt-mall:

"Vi, deltagarna i [Gruppenamn], lovar att före [Datum] göra följande: [Konkret handling]. Vi återkommer den [Datum] för att dela vad vi lärt oss. Signerat: [Namnteckningar]"

Alternativ för fortsatt engagemang

Alternativ 1: Fortsätta som studiecirkel

- **Tema:** "Subsidiaritet för [er stad/stadsdel]"
- **Fokus:** Gå djupare på ett område (mat, energi, omsorg)
- **Resurs:** Begär specialmaterial från svensksubsidiaritet.se

Alternativ 2: Starta ett praktiskt projekt

- **Mat:** Inköpsring, kolonilott-gemenskap, "äta tillsammans"-kvällar
- **Energi:** Solcells-gruppköp, energisparklubb
- **Trygghet:** Trygghetsring på WhatsApp, "gå-buss" för barn
- **Stöd:** Mönsterbibliotek på svensksubsidiaritet.se

Alternativ 3: Bli ambassadörer

- Bjud in kommunalrådet/regionpolitiker till ett möte
- Skriv insändare i lokal tidning
- Starta en cirkel i nästa kvarter/arbetsplats

Hur ni delar er lärdom (så att andra kan växa)

1. **Gå till svensksubsidiaritet.se**
2. **Klicka "Dela din cirkels erfarenhet"**

3. Fyll i kort formulär:

- Vilket område är ni från?
- Vilket system fokuserade ni på?
- Vad fungerade bra?
- Vad skulle ni göra annorlunda?
- Vilken handling valde ni?

Varför detta är viktigt: Era erfarenheter blir **mönster** i vårt bibliotek. Nästa grupp i Kiruna eller Malmö kan lära av er.

När det känns för stort...

Kom ihåg:

1. **Ingen förväntar sig att ni löser bostadskrisen.** En grannsamverkan kring potatis är en revolution i sin lilla skala.
2. **Tystnad är okej.** Gruppen kanske sover ett tag och vaknar till våren.
3. **Du är inte ensam.** Tusentals andra svenskar har samma frågor. Era tankar matar en större rörelse.

Sista ordet (till dig som cirkelledare)

Tack. Du har gjort något modigt – du har sagt "kanske finns det ett annat sätt" och skapat ett utrymme för andra att utforska det tillsammans.

Oavsett vad som händer nu: Du har planterat ett frö. Det kanske groor direkt. Det kanske ligger i marken över vintern. Men du har brutit isen.

Det svenska folkhemmet byggdes inte i Stockholm. Det byggdes i precis sådana här rum, med kaffe, tystnad, och den envisa tron att gemensamt är bättre.

Materialet är öppet att använda, ändra och dela. Det enda vi ber om är att ni berättar vad ni lär er på vägen.

Mer resurser, verktyg och inspiration finns på: svensksubsidiaritet.se

Träffguider

Komplett material för systemförståelse och närstyre

Träff 1: Det svenska paradoxen - Diagnosen

Mål: Deltagarna ska känna igen systemdysfunktion i sin egen vardag och förstå att problemet inte är "dumma politiker" utan själva systemarkitekturen.

Material du behöver:

- Fika (kaffe, te, något att äta)
 - Stora lappar (A5) och pennor till alla
 - Flipchart eller stort papper på väggen
 - Eventuellt: Utskrift av "Systemkänslometer" (se nedan)
-

0-10 min: Välkommen och check-in

Vad du säger (exakt):

"Välkomna allihop. Tack för att ni kom. Jag är [ditt namn] och jag ska vara er värd under de här fyra träffarna.

Jag har bjudit hit er för att jag tror vi behöver prata på ett nytt sätt om varför saker känns så jobbiga i vårt samhälle. Inte genom att klaga på politiker eller partier, utan genom att titta på själva systemen - hur beslut fattas, var kunskap finns, vem som har makt.

Jag har inga färdiga svar. Men jag har några bra frågor och några verktyg för att förstå bättre. Och jag har kaffe.

Vi träffas fyra gånger. Idag: diagnos - vad känns fel? Nästa gång: ett analysverktyg. Tredje gången: lösningar som faktiskt fungerar. Fjärde gången: något litet vi kan göra här och nu.

Det enda som krävs är att ni lyssnar och delar vad ni är bekväma med. Ingen press. Ingen får hemläxa. Vi börjar exakt på tiden och slutar exakt på tiden - det är respekt för era barnvakter och bussar.

Innan vi kör igång, låt oss gå ett varv runt cirkeln. Säg ditt namn och ett ord för hur det känns att vara här ikväll. Jag börjar: [ditt namn], och jag känner mig... nyfiken."

Faciliteringstips:

- Efter varje person säger du "Tack, [namn]" - det bekräftar och skapar rytmen
 - Om någon säger mer än ett ord, låt det flyta - första gången är nervös
 - Om tystnad: vänta 7 sekunder innan du går vidare till nästa person
-

10-25 min: Gemensam läsning + Konceptintroduktion

Vad du säger:

"Tack för er check-in. Nu ska vi läsa lite tillsammans. Jag kommer läsa högt ur ett kort manifest som förklarar varför centraliserade system - som fungerade bra på 1900-talet - har blivit vårt problem på 2000-talet. Medan jag läser, tänk på om något känns igen."

Läs högt (5 minuter):

Välj 2-3 stycken från din manifest-text eller använd denna förkortade version:

"Sverige har byggt världens mest imponerande system. Sjukvård för alla. Skola för alla. Omsorg för alla. Men någonstans längs vägen hände något: systemen blev så stora och komplexa att de inte längre ser människorna.

Det kallas centralisering. Tanken var god: om vi samlar experter i Stockholm, får vi bättre beslut. Om vi standardiserar processer, blir det rättvist. Om vi gör allt lika överallt, blir det effektivt.

Men det fungerade bara så länge problemen var enkla och likadana. Idag är verkligheten mer komplicerad. Din vardag i Kiruna är inte samma som någons vardag i Malmö. Din familj är inte identisk med grannens. Din hälsa följer inte manualen.

Och ändå behandlar systemen oss som om vi vore identiska. Samma vårdköer. Samma skolplan. Samma bidragsregler. Vi har optimerat för effektivitet men glömt bort människan."

Nyckelbegrepp att förklara:

1. **Centralisering:** "När beslut fattas på riksnivå eller regional nivå istället för lokalt. Exempel: Trafikverket i Borlänge bestämmer om din bybuss."
2. **Monokultur:** "När man gör allt likadant överallt. Effektivt men sårbart - som när all potatis är samma sort och en sjukdom slår ut alltihop."
3. **Systemarkitektur:** "Hur något är byggt från grunden. Inte *vem* som styr utan *hur* makt och kunskap är fördelade i själva uppbyggnaden."

Skriv upp på flipchart:

- CENTRALISERING = Beslut fattas långt borta
- MONOKULTUR = Samma lösning överallt
- SYSTEMARKITEKTUR = Hur makten är byggd

25-35 min: Systemkänslometer (individuell övning)

Vad du säger:

"Nu ska vi göra en snabb övning. Ni får varsitt papper med en lista på svenska system ni förmodligen stött på nyligen. Jag vill att ni markerar hur det känns när ni möter dem. Det finns inget rätt eller fel - bara din upplevelse."

Dela ut lappar med denna tabell (eller rita på flipchart om ni är få):

System	Känner mig sedd	Känner mig som nummer
-----	-----	-----
Vårdcentralen	☐	☐
Försäkringskassan	☐	☐
Skolan	☐	☐
ICA/Coop	☐	☐
Kommunens hemsida	☐	☐
Banken	☐	☐
Polisen	☐	☐
SL/Västtrafik	☐	☐

Ge 5 minuter tyst tid.

Efter 5 minuter, säg:

"Okej, nu ska vi inte gå igenom alla era svar individuellt - det tar för lång tid. Men jag vill att ni tittar på era egna svar. Finns det ett mönster? Vilka system får fler kryssar i 'som nummer'?"

Höj handen om minst hälften av era kryss hamnade i 'som nummer'-kolumnen."

Räkna händer, säg:

"Intressant. [X] av er känner er oftare som nummer än som person när ni möter svenska system. Det är inte för att folk som jobbar där är elaka. Det är för att systemen är byggda för att hantera 10 miljoner svenskar med samma process. Och då blir du matematik, inte människa."

35-60 min: Gruppsamtal - Systemträsk i vardagen

Vad du säger:

"Nu ska vi prata tillsammans. Jag har tre frågor och vi tar dem i ordning. Vi går ett varv runt cirkeln för varje fråga. Ni får passa om ni vill, men försök dela något litet om ni kan. Kom ihåg: vi kritiserar system, inte personer som jobbar i dem."

Fråga 1 (15 min): Var möter du "systemet"?

Facilitering:

- Börja själv med ett exempel: "Jag försökte byta adress förra månaden och det krävde fem olika myndigheter..."
- Gå runt cirkeln
- Om någon nämner en person: "Tack, och vilket system tror du satte den personen i den situationen?"

- Om någon tar för lång tid (>2 min): "Tack [namn], det var ett bra exempel. Ska vi gå vidare så alla får utrymme?"

Skriv ner på flipchart: Vilka system nämns mest? (Försäkringskassan, vården, skolan brukar toppa)

Fråga 2 (10 min): Nära eller långt borta?

"Nästa fråga: Tänk på det senaste beslutet som påverkade din vardag - kanske en skolförändring, en buss som slutar gå, en vårdregel. Känner du att det beslutet fattades nära dig eller långt borta? Varför tror du det?"

Facilitering:

- Mindre formal runda - folk kan bygga på varandras svar
- Lyssna efter: "Stockholm", "Regionen", "EU" vs. "Vår rektor", "Grannen"
- Summera: "Jag hör många exempel på beslut som fattas långt från er vardag. Håller ni med om att det är ett mönster?"

Fråga 3 (10 min): När standard inte fungerar

"Sista frågan för idag: Har någon stött på en situation där 'standardlösningen' inte passade er unika situation? Kanske ett formulär som inte hade ett alternativ för er, eller en regel som inte såg er verklighet?"

Facilitering:

- Detta blir ofta emotionellt - ha pauser, bekräfta känslor
- Om någon blir arg på "byråkrater": "Jag hör din frustration. Vad tror du det är i systemet som gör att den byråkraten inte kunde hjälpa dig?"
- Summera: "Mönstret jag hör är: reglerna är byggda för 'genomsnittssvensken' och när du avviker blir systemet blindt."

60-75 min: Intro till nästa träff + Hemuppgift

Vad du säger:

"Vi har pratat mycket om problem idag. Bra. Diagnos först. Men nästa gång ska vi lära oss att analysera varför systemen fungerar så här. Vi kommer att använda ett verktyg som heter 'Närhetskompassen' - det hjälper oss se var makten sitter, vems kunskap som räknas, och hur sårbart något är.

Fram till nästa gång har ni en liten uppgift, om ni vill: Ta med ett exempel på en lokal resurs som systemet missar. Det kan vara:

- En person med en skicklighet (någon som kan laga, odla, snickra, översätta)
- En plats (en tom lokal, en bit mark, ett förråd)
- En kunskap (något ni vet om ert område som experter i Stockholm inte vet)

Skriv ner det på en lapp och ta med nästa gång. Vi ska bygga en 'skattkarta' tillsammans."

75-85 min: Sammanfattning + Nästa steg

Vad du säger:

"Innan vi avslutar, låt mig summera vad vi lärt oss idag:

- 1. Svenska system är byggda för standardisering - bra för effektivitet, dåligt för unika människor.*
- 2. Många av er känner er som nummer oftare än som person när ni möter dessa system.*
- 3. Beslut som påverkar er fattas ofta långt borta av folk som inte känner er verklighet.*

Det här är inte för att politiker eller tjänstemän är dumma. Det är för att arkitekturen - själva byggnadssättet - är fel för dagens komplexa verklighet.

Nästa gång, [datum och tid], tar vi nästa steg: vi lär oss att diagnosticera vart makten och kunskapen sitter. Ni får gärna bjuda in en granne eller kollega - ju fler perspektiv, desto bättre."

Praktiskt:

- "Kan alla komma nästa gång? [Kolla runt.]"
- "Behöver någon skjuts eller hjälp med barnomsorg? [Lös praktiskt.]"
- "Kontaktuppgifter - ska vi ha en WhatsApp-grupp? [Om gruppen vill.]"

85-90 min: Check-out

Vad du säger:

"Sista gången runt cirkeln för idag: ett ord för hur du känner dig nu, efter det här samtalet. Jag börjar: [ditt ord - t.ex. 'hoppfull', 'less', 'nyfiken']."

Gå ett varv.

Avslutning:

"Tack för att ni kom och för att ni vågade dela. Vi ses [datum]!"

Om något går fel - Troubleshooting

Ingen pratar:

- "Låt oss ta 30 sekunder var för sig och skriva ner en tanke först, sen delar vi."

En person dominerar:

- "Tack [namn], det var värdefullt. Nu vill jag gärna höra från [någon annan]."

Politisk debatt börjar:

- "Jag hör att många har starka känslor om partipolitik. Men idag fokuserar vi på systemet *bakom* politiken. Nästa fråga..."

Någon blir emotionell:

- "Det här är ett viktigt ämne som rör oss. Låt oss ta en kort paus. Kaffe?"

Tiden tar slut:

- Hoppa över fråga 3, gå direkt till sammanfattning vid 75 min. Bättre att sluta i tid än stressa.
-

Handout att dela ut (sammanfattning)

Träff 1 - Sammanfattning

Vad vi lärde oss:

- Centralisering = beslut fattas långt borta från dig
- Monokultur = samma lösning överallt (effektivt men sårbart)
- Systemarkitektur = hur makten är *byggd*, inte vem som har den

Nästa gång: Vi lär oss "Närhetskompassen" - ett verktyg för att diagnosticera var makt och kunskap sitter.

Din hemuppgift (frivillig): Skriv ner en lokal resurs som "systemet" inte ser:

- En persons skicklighet
- En plats
- En kunskap

Läs mer: svensksubsidiaritet.se/systemanalys

Facilitator-checklista (för dig):

Före mötet:

- ☐ Kaffe, te, fika
- ☐ Lappar och pennor
- ☐ Flipchart eller stort papper
- ☐ Utskrifter av "Systemkänslometer"
- ☐ Stolar i cirkel
- ☐ Bekräftat tid och plats till alla

Under mötet:

- ☐ Börja exakt på tiden

- ☐ Check-in
- ☐ Högläsning
- ☐ Systemkänslometer
- ☐ Tre frågor
- ☐ Hemuppgift
- ☐ Check-out
- ☐ Sluta exakt på tiden

Efter mötet:

- ☐ Skriv ner insights (vad fungerade? Vad ändra?)
- ☐ Påminn gruppen om nästa träff (sms/mail 2 dagar innan)

Träff 2: Närhetskompassen - Verktøget för diagnos

Mål: Deltagarna ska kunna använda Närhetskompassen för att analysera VAR makten sitter, VEMS kunskap som räknas, och HUR sårbart systemet är.

Material du behöver:

- Fika
 - Utskrivna kompassmallar (en per person + en stor på flipchart)
 - Färgpennor eller markörer i tre färger
 - Lappar från förra gången (lokala resurser)
 - Eventuellt: Post-it lappar i tre färger
-

0-10 min: Välkommen tillbaka + Check-in

Vad du säger:

"Välkomna tillbaka! Kul att se er igen. För er som är nya idag: vi är i träff 2 av 4 där vi lär oss att förstå system istället för att bara klaga på dem.

Förra gången pratade vi om problemet - att svenska system känns byråkratiska och opersonliga. Idag ska vi lära oss ett verktyg för att förstå varför.

Men först: check-in. Ett varv runt cirkeln. Säg ditt namn och: Vilken lokal resurs kom du på sedan sist? Person, plats eller kunskap som 'systemet' missar. Jag börjar: [ditt namn], och jag tänkte på [exempel - typ 'min granne som kan laga allt' eller 'den där tomma lokalen vid torget']."

Faciliteringstips:

- Samla de fysiska lapparna i en hög mitt i cirkeln - "Vår skattkarta växer!"
 - Om någon glömde: "Ingen fara, du kan fylla på senare."
 - Om någon ny kom: "Välkommen! Vi börjar varje gång med en check-in så alla blir varma i kläderna."
-

10-30 min: Introduktion till Närhetskompassen

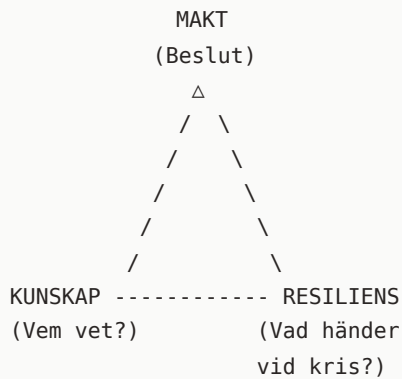
Vad du säger:

"Tack för er check-in. Nu ska vi lära oss dagens verktyg: **Närhetskompassen**. Det är en triangel med tre hörn som hjälper oss förstå hur makt och kunskap är fördelad i ett system.

Varför triangel? För att de här tre sakerna hänger ihop. Om du ändrar en, påverkar du de andra.

Låt mig visa er."

Rita stor triangel på flipchart med dessa tre hörn:

Förklara varje hörn (5 min per hörn):

1. MAKT (Beslut) - Varifrån fattas beslutet?

"Det här handlar inte om vem som är elak eller snäll. Det handlar om: på vilken nivå fattas beslut?"

Exempel: Skolmaten i Kiruna.

- Fattas beslutet av skolans kök? (Lokalt = nära dig)
- Fattas det av kommunen? (Regionalt = ganska nära)
- Fattas det av Skolverket i Stockholm? (Nationellt = långt borta)
- Eller av EU-direktiv? (Supranationellt = jättelångt borta)

Ju längre borta beslutet fattas, desto mindre kan det anpassas till just DIN skolas behov."

2. KUNSKAP (Vem vet?) - Vems expertis räknas?

"Varje system har olika typer av kunskap. Ibland värderas de olika.

Exempel: Vården.

- Läkarens medicinska utbildning (Formell expertis)
- Sjuksköterskans erfarenhet från 20 år på avdelningen (Praktisk expertis)
- Patientens kunskap om sin egen kropp (Levd erfarenhet)

Ofta räknas bara den första. Men utan de andra två missar man viktigt. Vems kunskap lyssnar systemet på?"

3. RESILIENS (Vad händer vid kris?) - Hur sårbart är systemet?

"Det här handlar om: Om något går snett, klarar vi oss?"

Exempel: Matförsörjning.

- Om Sverige importerar 50% av maten: Vad händer om gränserna stängs?
- Om allt styrs digitalt: Vad händer om internet går ner?
- Om bara ICA finns: Vad händer om de går i konkurs?

Ett robust system har redundans - flera sätt att klara samma sak. Ett sårbart system har en lösning. Om den fallerar, fallerar allt."

Skriv på flipchart:

MAKT:	Centralt (Stockholm/EU) ↔ Lokalt (här)
KUNSKAP:	Expert (certifikat) ↔ Lokal (erfarenhet)
RESILIENS:	Sårbart (en lösning) ↔ Robust (många lösningar)

30-35 min: Demonstrationsexempel (vi gör ett tillsammans)

Vad du säger:

"Nu ska vi testa kompassen på ett exempel tillsammans innan ni gör er egen. Vi tar något alla känner till: **Systembolaget**. Eller om ni föredrar: busslinje, vårdcentral, skolmat - rösta!"

Låt gruppen välja. Använd sedan deras val. Jag visar med Systembolaget:

Dela ut tomma kompassmallar till alla.

"Okej, Systembolaget. Låt oss fylla i kompassen tillsammans.

MAKT: Vem bestämmer om Systembolagets öppettider, sortiment, priser? [Låt gruppen svara. Rätt svar: Svenska staten via monopol, riksdagen, Systembolaget AB]

- Lokalt inflytande? Nästan inget. Du kan inte starta din egen butik.
- Markera längst ut mot 'Centralt' på skalan."

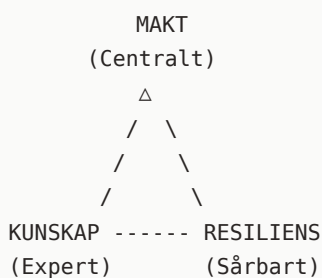
KUNSKAP: Vems kunskap värderas? [Låt gruppen svara]

- Sommelierer? Systembolagets inköpare? Ja.
- Din lokala vingård som vill sälja direkt? Nej, måste via systemet.
- Markera: Expert-kunskap räknas, lokal inte."

RESILIENS: Om Systembolaget stänger, kan du få alkohol på annat sätt lagligt i Sverige? [Låt gruppen svara: Nej (utom restauranger)]

- Mycket sårbart - endast EN kanal.
- Markera: Låg resiliens."

Visa den färdiga kompassen:

"Se, en spetsig triangel som lutar uppåt och höger. Det betyder: Makt långt borta, bara expertkunskap räknas, sårbart system. Det är typiskt för centraliserad monopol."

35-65 min: Gruppövning - Kartlägg ett lokalt problem

Vad du säger:

"Nu är det er tur. Ni ska välja ett lokalt problem och kartlägga det med kompassen. Ni jobbar i smågrupper om 2-4 personer.

Välj ett av dessa (eller föreslå eget):

- Skolmaten i [er kommun]
- Busslinje [X] som slutade gå
- Väntetider på vårdcentralen
- Äldreboende i ert område

Ni har 30 minuter. Fyll i kompassen och var beredda att presentera."

Dela in i grupper (om >6 personer).

Dela ut:

- 1 stor kompassmall per grupp
- Färgpennor
- Papper för anteckningar

Vägledning medan de jobbar (5 min per grupp, rotera):

Gå runt och hjälp grupperna:

Om de fastnar på **MAKT**:

- "Börja med en konkret fråga: Vem bestämmer budgeten?"
- "Om ni inte vet, gissa! Sen kan vi kolla upp."

Om de fastnar på **KUNSKAP**:

- "Vilken typ av kunskap krävs för att göra jobbet?"
- "Vems röst lyssnar systemet *inte* på?"

Om de fastnar på **RESILIENS**:

- "Tänk: Om det här systemet slutar fungera imorgon, vad händer?"
- "Finns det alternativ?"

Efter 20 min, ge 10-minutersvarning.

Efter 30 min:

"Okej, penna ner! Nu ska varje grupp få 3 minuter att presentera sin kompass. Visa er triangel och förklara kort varför den ser ut som den gör."

Var grupp presenterar (3-4 min per grupp):

- Vilket problem valde ni?

- Hur ser er kompass ut?
- Vad överraskade er?

Efter varje presentation:

- "Tack! Frågor från någon annan? [Max 1 fråga]"
- Hissa upp deras kompass på väggen.

65-80 min: Gemensam reflektion - Mönster vi ser

Vad du säger:

"Tack för era presentationer. Nu ska vi kliva tillbaka och se på alla kompasserna vi skapat. Titta på väggen. Ser ni några mönster?"

Stillsam betraktelse 30 sekunder.

Ställ dessa frågor, en i taget:

Fråga 1 (5 min): Form-mönster

"Hur ser de flesta trianglarna ut? Spetsiga uppåt (centraliserade) eller breda nedåt (lokala)?"

[Låt gruppen svara. Troligen: De flesta spetsiga.]

"Exakt. De flesta svenska system idag är byggda med makten centralt, expertkunskap dominant, och låg resiliens. Det är inte slump - det är 1900-talets arkitektur."

Fråga 2 (5 min): Kunskap-gapet

"Vems kunskap ignoreras i de här systemen? Lyft hand om ni ser ett exempel där lokal erfarenhet inte räknas."

[Många händer, förmodligen.]

"Det här är kärnan i problemet. Systemet tror att expertkunskap i Stockholm är nog. Men expert-på-distans kan aldrig ersätta kunskap-i-kontext."

Fråga 3 (5 min): Resiliens-sårbarhet

"Vilka system känns mest sårbara? Om de går sönder, har vi backup?"

[Diskussion.]

"Jag hör: [sammanfatta]. Det svenska välfärdssamhället har effektivitet men inte redundans. Vi satte alla ägg i samma korg för att det var billigare. Nu är vi sårbara."

80-85 min: Framtidsbild + Nästa träff

Vad du säger:

"Bra jobbat idag! Ni kan nu diagnosticera system. Ni ser vart makten sitter, vems kunskap som räknas, hur sårbart det är.

Men diagnos är bara steg ett. Nästa gång ska vi prata om: **Vad är lösningen?**

Spoiler alert: Det heter subsidiaritet. På svenska: närstyre. Eller ännu enklare: att flytta makten närmare de som påverkas.

Fram till nästa gång: Ta med er kompass och tänk på ett system ni själva vill ändra. Inte bara förstå - utan faktiskt göra annorlunda. Vi ska börja bygga lösningar.

[Datum och tid för nästa träff]."

85-90 min: Check-out

Vad du säger:

"Sista varvet: Ett ord för hur ni känner er nu, efter att ha lärt er kompassen. Jag börjar: [ditt ord - t.ex. 'klarare', 'arg', 'hoppfull']."

Avslutning:

"Tack för att ni kom och för att ni tänkte så skarpt. Ta med er era kompassmallar hem om ni vill. Vi ses nästa gång!"

Handout att dela ut

Träff 2 - Sammanfattning: Närhetskompassen

De tre hörnen:

1. **MAKT:** Varifrån fattas beslut?
 - Centralt (Stockholm/EU/Region) eller Lokalt (här)?
2. **KUNSKAP:** Vems expertis räknas?
 - Formell (certifikat, utbildning) eller Lokal (erfarenhet, kontext)?
3. **RESILIENS:** Hur sårbart är systemet?
 - En lösning (sårbart) eller Flera alternativ (robust)?

Hur man använder kompassen:

1. Välj ett system (skolmat, buss, vård, etc.)
2. Fråga för varje hörn: Var på skalan är vi?
3. Rita triangeln
4. Tolka formen:
 - Spetsig uppåt = Centraliserad
 - Bred nedåt = Lokal

Nästa gång: Vi lär oss *subsidiaritet* - hur man flyttar makten närmare människorna.

Läs mer: svensksubsidiaritet.se/systemanalys

Facilitator-checklista

Före mötet:

- ☐ Kaffe, fika
- ☐ Utskrifter av kompassmallar (minst 10st)
- ☐ Stor kompass på flipchart
- ☐ Färgpennor
- ☐ Lappar från förra träffen
- ☐ Tejp för att hänga upp grupperns kompassar

Under mötet:

- ☐ Check-in med lokala resurser
- ☐ Förklara de tre hörnen
- ☐ Demo med Systembolaget (eller annat)
- ☐ Gruppövning
- ☐ Presentationer
- ☐ Gemensam reflektion

- ☐ Check-out

Efter mötet:

- ☐ Fotografera alla kompasserna (dokumentation)
- ☐ Påminn om nästa träff
- ☐ Förbered träff 3-materialet (subsidiaritet)

Troubleshooting Träff 2

Grupper förstår inte kompassen:

- Gå tillbaka till Systembolagets-exemplet
- Rita tydligare: "Centralt" längst upp, "Lokalt" längst ner

De vill prata politik istället för system:

- "Bra poäng, men låt oss hålla fokus på strukturen, inte partierna. Vems system vinner valet spelar mindre roll om själva systemet är felbyggt."

Alla kompassar ser likadana ut:

- "Exakt! De flesta svenska system har samma form. Vad säger det om vårt samhälle?"

Någon säger "Men det ÄR bra med centralisering!":

- "Absolut kan det vara det - för vissa saker. Frågan är: för vad? Försvaret? Ja. Din skolmat? Kanske inte."

Träff 3: Subsidiaritet - Lösningen har ett namn

Mål: Deltagarna ska förstå vad subsidiaritet (närstyre) innebär och kunna se konkreta exempel på hur det fungerar i praktiken.

Material du behöver:

- Fika
 - Utskrivna exemplkort (se nedan)
 - Stora lappar för brainstorming
 - Flipchart med tidigare träffars kompassar uppsatta
 - Eventuellt: Bilder av fungerande exempel (kan visas på telefon/dator)
-

0-10 min: Välkommen + Recap-check-in

Vad du säger:

"Välkomna till träff tre! Vi är halvvägs nu. Idag blir det mer hoppfullt än tidigare - vi pratar om lösningar, inte bara problem.

Men först: snabb recap. Vad minns ni från förra gången? Vad hette verktyget vi lärde oss?"

[Låt någon svara: "Närhetskompassen"]

"Exakt! Kompassen med makt, kunskap, resiliens. Och vad såg vi när vi kartlade svenska system?"

[Låt gruppen svara: "Spetsiga trianglar, centraliserade, sårbara"]

"Precis. Idag ska vi prata om motsatsen: system som är breda - där makten sitter nära, lokal kunskap räknas, och det finns backup-planer.

Check-in: Ett varv. Namn och ett system ni själva skulle vilja se fungera annorlunda. Inte nödvändigtvis fixa - bara göra annorlunda. Jag börjar..."

Skriv ner systemen de nämner - ni återkommer till dem senare.

10-30 min: Begreppet subsidiaritet

Vad du säger:

"Okej, nu kommer ett krångligt ord: **subsidiaritet**. Det låter som något från EU-byrå krater, men det är faktiskt mycket enklare än så.

Subsidiaritet betyder: **Ingen makt ska ligga högre upp än nödvändigt.**

Eller på ren svenska: **Närstyre.**

Eller ännu enklare: **Det som kan göras lokalt, ska göras lokalt."**

Rita denna pyramid på flipchart:

```
graph TD; EU[EU] -.-> Region[Region]; Region -.-> Kommun[Kommun]; Kommun -.-> Kvarter[Kvarter]; Kvarter -.-> Familj[Familj/Individ];
```

"Idag går makten oftast uppifrån och ner: EU bestämmer, sen regionen, sen kommunen, sen DU får rätta dig.

Subsidiaritet vänder på det: Du och dina grannar bestämmer. Om ni inte klarar det, får kvarteret hjälpa. Om kvarteret inte klarar det, får kommunen hjälpa. Och så vidare uppåt.

Alltså: börja nerifrån, gå uppåt bara om nödvändigt."

Exempel (5 minuter):

"Ta skolmaten. Subsidiaritet skulle betyda:

- **Kan skolans kök bestämma?** Ja? Då ska de få göra det.
- **Behöver de hjälp med upphandling?** Okej, kommunen kan fixa det.
- **Behöver det nationella säkerhetskrav?** Visst, Skolverket kan sätta minimistandarder.

Men DET BÖRJAR NERIFRÅN. Inte uppifrån.

Idag börjar det med Skolverket som skriver regler, sen kommunen som upphandlar, sen köket som utför. Det är upp-och-ner."

Skriv på flipchart:

IDAG: EU → Region → Kommun → Du
SUBSIDIARITET: Du → Kvarter → Kommun → Region → EU
(börja lokalt, gå uppåt om nödvändigt)

Varför detta är viktigt (5 minuter):

"Varför skulle det här vara bättre? Tre skäl:

- 1. LOKAL KUNSKAP:** *De som lever i ett system vet saker som experter på distans aldrig lär sig. Exempel: Köket vet vilka barn som är allergiska, vilken mat som verkligen äts upp.*
- 2. SNABBHET:** *Beslut på plats går snabbare än att vänta på regionmöte. Exempel: Om leverans uteblir kan köket ringa lokala bönder direkt.*
- 3. ANSVAR:** *När du ser effekten av dina beslut varje dag blir du mer ansvarsfull. Exempel: Skolköket ser barnen äta (eller inte äta). Regionpolitiker ser Excel-ark."*

30-60 min: Konkreta exempel - "Så här kan det se ut"

Vad du säger:

"Nu ska vi titta på riktiga exempel där subsidiaritet faktiskt fungerar. Inte hypotetiskt - utan här och nu, i Sverige eller våra grannländer.

Jag har gjort kort med fem exempel. Vi delar upp oss i smågrupper. Varje grupp får ett kort, läser det, och diskuterar: Skulle det här kunna fungera här hos oss?

Ni har 15 minuter. Sen presenterar ni för de andra."

Exemplkort (skriv ut eller läs högt):

KORT 1: MATGILLEN (Borlänge, Sverige)

Vad: 50 hushåll går ihop och köper mat direkt från lokala bönder. Varje vecka levereras "matväskor" till en central punkt. Medlemmarna delar på kostnaden.

Hur det fungerar:

- En grupp om 3-5 personer organiserar upphandling och logistik
- Bönder får bättre betalt (inga mellanhänder)
- Konsumenter sparar 20-30% jämfört med ICA
- Allt är säsonganpassat och lokalt

Subsidiaritetsprincip:

- Makten: Hos medlemmarna (de bestämmer vad som köps)
- Kunskap: Bonden vet vad som är i säsong, medlemmarna vet vad de vill ha
- Resiliens: Om ICA stänger finns alternativ; flera lokala bönder istället för en centrallager

Fråga till gruppen: Finns lokala bönder här ni skulle kunna kontakta? Känner någon av er någon?

KORT 2: GRANSKAPSHUS (Vivalla, Örebro)

Vad: Ett kvarter har ett gemensamt "förråd" där alla kan låna verktyg, gräsklippare, leksaker, skidor, etc. Istället för att 50 familjer äger 50 bormaskiner, äger de 3 tillsammans.

Hur det fungerar:

- Föreningen hyr en källarlokal
- Medlemmar bidrar med saker de inte använder ofta
- Digital bokningskalender (eller bara en lista på dörren)
- Årlig avgift: 500 kr/familj

Subsidiaritetsprincip:

- Makten: Hos granarna (de bestämmer regler och vad som får finnas)
- Kunskap: Någon som kan laga grejer blir "förrådsvärd"
- Resiliens: Färre beroende av butiker; kan låna av grannar

Fråga till gruppen: Finns det en tom lokal eller källare i ert område? Vad skulle ni vilja dela?

KORT 3: TRYGGHETSRINGAR (Rinkeby, Stockholm)

Vad: 80 grannar i ett kvarter har en WhatsApp-grupp och ett roterande "trygghetspass". Olika personer går en runda kl 21:00 varje kväll, ser till att allt är okej, hälsar på folk.

Hur det fungerar:

- Ingen beväpning, ingen makt att gripa - bara *närvaro*
- Om något är fel, ringer de polisen
- Folk känner sig tryggare för de ser bekanta ansikten
- Ungdomar känner sig sedda (inte jagade)

Subsidiaritetsprincip:

- Makten: Hos grannskapet (de bestämmer schema och regler)
- Kunskap: De känner igen vem som bor där och vem som inte gör det
- Resiliens: Om polisen inte kan komma finns ändå grannar

Fråga till gruppen: Skulle ni känna er tryggare med fler kända ansikten ute på kvällen? Skulle ni själva gå en runda?

KORT 4: ENERGIKOOPERATIV (Klinte, Gotland)

Vad: 25 hushåll gick ihop och köpte solpaneler tillsammans. De producerar mer el än de behöver och säljer överskottet tillbaka till nätet.

Hur det fungerar:

- Gruppköp gav 40% rabatt på panelerna
- Kooperativet äger anläggningen gemensamt
- Vinst delas ut eller återinvesteras
- Om elnätet går ner kan de fortfarande ha el lokalt (med batteri)

Subsidiaritetsprincip:

- Makten: Hos medlemmarna (de bestämmer hur vinst används)
- Kunskap: Lokal tekniker installerar och underhåller
- Resiliens: Inte beroende av Vattenfall; egen produktion

Fråga till gruppen: Har ni tak som skulle kunna ha solpaneler? Känner ni någon som kan installation?

KORT 5: KOLLEKTIVHUS (Färdknäppen, Stockholm)

Vad: 50 lägenheter med gemensam matsal, tvättstuga, verkstad, barnrum. Folk äter tillsammans 3 gånger i veckan (om de vill). Barn leker ihop. Äldre får sällskap.

Hur det fungerar:

- Alla har egen lägenhet men stora gemensamma ytor
- Matlagning roterar (alla lagar för 50 personer 2-3 gånger/år istället för att laga för 3 personer 365 gånger/år)
- Barnomsorg delar ansvar - "det krävs en by"
- Äldre blir inte ensamma - alltid folk att prata med

Subsidiaritetsprincip:

- Makten: Hos boendeföreningen (de bestämmer regler)
- Kunskap: De som bor där vet vad som behövs
- Resiliens: Mindre sårbart för ensamhet, isolering, barnomsorgskris

Fråga till gruppen: Skulle ni vilja äta middag med grannarna ibland? Eller är det för mycket?

Dela in i grupper, ge ut korten.

15 minuters diskussion.

Gå runt och lyssna:

- Om de säger "men det funkar ju inte här": "Varför inte? Vad skulle behövas?"
- Om de säger "det låter bra men...": "Okej, vad är 'men'? Vad hindrar er?"

Efter 15 min:

"Okej, nu ska vi höra. Varje grupp får 3 minuter att berätta:

- 1. Vilket exempel ni fick*
- 2. Skulle det kunna fungera här?*
- 3. Om ja - vad skulle krävas? Om nej - vad är hindret?"*

Var grupp presenterar.

Efter varje grupp:

- "Tack! Någon annan som vill kommentera?"
- Skriv ner på flipchart: "SKULLE FUNGERA" och "HINDER" - samla insikter

60-75 min: "Men vad med...?" - Vanliga invändningar

Vad du säger:

"Jag hör att flera av er är både lockade och skeptiska. Det är sunt. Låt oss prata om de vanligaste invändningarna mot subsidiaritet."

Gå igenom dessa (3 min per invändning):

Invändning 1: "Men lagom då? Svenskar vill ju inte sticka ut!"

Svar:

"Lagom är inte detsamma som passivitet. Lagom är balans. Och just nu är balansen rubbad - alltför mycket makt ligger för långt borta.

Dessutom: när DU och dina grannar bestämmer, sticker INGEN ut. Ni gör det tillsammans. Det är faktiskt lagom."

Invändning 2: "Men vissa måste ju bestämma! Annars blir det kaos!"

Svar:

"Absolut! Subsidiaritet betyder inte att ingen bestämmer. Det betyder att rätt nivå bestämmer.

Försvaret? Ja, det ska staten sköta. Kärnkraft? Kanske på nationell nivå. Men skolmaten? Varför måste Stockholm bestämma det?"

Invändning 3: "Det låter som arbete. Jag har inte tid!"

Svar:

"Fair point. Och här är det vackra: inte alla behöver göra allt.

I matgillen: 3-5 personer sköter logistik, 45 andra bara plockar upp sina väskor. I trygghetsringen: du går en runda en kväll per månad, resten av tiden får du trygghet gratis.

Det är mindre arbete än att alltid fixa allt själv OCH betala andra för att göra det."

Invändning 4: "Men det finns ju en anledning till att vi centraliserade!"

Svar:

"JA! Absolut! På 1900-talet fungerade centralisering eftersom:

- *Problem var likadana överallt (samma sjukdomar, samma behov)*
- *Information var dyr och långsam*
- *Bara experter hade kunskap*

Men nu:

- *Problem är unika (din familj ≠ min familj)*
- *Information är snabb och gratis (vi har internet)*
- *Kunskap är distribuerad (YouTube kan lära dig laga kranar)*

Världen har förändrats. Våra system har inte hängtt med."

75-85 min: Framtidsvision + Nästa steg

Vad du säger:

"Bra diskussioner! Nu vet ni vad subsidiaritet betyder och ni har sett fem fungerande exempel.

*Nästa gång - vår sista gemensamma träff - ska vi göra något riktigt: **Bestämma EN konkret sak ni ska göra här, inom 30 dagar.***

Inte prata om. Inte planera. Göra.

Fram till dess: tänk på de här exemplen. Vilket kändes mest spännande? Vilket mest möjligt? Vilket skulle göra störst skillnad för er vardag?

Skriv gärna ner tankar på en lapp och ta med nästa gång. Vi ska bygga en handlingsplan tillsammans."

85-90 min: Check-out

"Sista varvet: Ett ord för hur ni känner er nu. Mer hoppfull, mindre hoppfull, förvirrad, inspirerad - vad det än är. Jag börjar..."

Avslutning:

"Tack för att ni kom och för att ni vågar tänka att något annat är möjligt. Det är första steget. Vi ses sista gången nästa [dag]!"

Handout att dela ut

Träff 3 - Sammanfattning: Subsidiaritet

Vad är subsidiaritet? "Ingen makt ska ligga högre upp än nödvändigt." = Närstyre = Det som kan göras lokalt, SKA göras lokalt.

Varför?

1. Lokal kunskap - de som lever i systemet vet mer än experter på distans
2. Snabbhet - beslut på plats går fort
3. Ansvar - du ser effekten av dina val varje dag

Fem fungerande exempel:

1. Matgillen (Borlänge) - direkt från bonden
2. Grannskapshus (Vivalla) - dela verktyg och grejer
3. Trygghetsringar (Rinkeby) - grannar som bryr sig
4. Energikooperativ (Gotland) - egen el, tillsammans
5. Kollektivhus (Färdknäppen) - dela livet, inte bara taket

Nästa gång: Vi väljer EN sak att faktiskt göra. Ta med idéer!

Läs mer: svensksubsidiaritet.se/systemanalys

Facilitator-checklista

Före mötet:

- ☐ Fika
- ☐ Utskrifter av 5 exemplarkorten
- ☐ Flipchart med pyramiden
- ☐ Tidigare träffars material uppsatt

- ☐ Eventuellt bilder på exemplen

Under mötet:

- ☐ Recap-check-in
- ☐ Förklara subsidiaritet (pyramid)
- ☐ Dela ut exemplkort
- ☐ Grupppresentationer
- ☐ Hantera invändningar
- ☐ Preview av träff 4
- ☐ Check-out

Efter mötet:

- ☐ Skriv ner vilka exempel som lockade mest
- ☐ Förbered träff 4: Skattkarta-mallen
- ☐ Påminn gruppen om sista träffen

Troubleshooting Träff 3

"Men det är ju kommunism/libertarianism/[politisk ideologi]!":

- "Subsidiaritet är inget parti. Det används av katolska kyrkan, EU, och libertarianer. Det är inte höger eller vänster - det är 'närmare är bättre'."

"Vem ska betala för det här?":

- "Bra fråga! Många exempel är *billigare* än nuvarande system. Matgillen sparar pengar. Grannskapshus sparar pengar. Men ja, vissa saker behöver startkapital."

"Jag vill inte ha ansvar för min grannes säkerhet!":

- "Du behöver inte! Trygghetsringar betyder att fler ögon ser, inte att du blir polis. Du kan fortfarande ringa 112."

"Låter för krångligt!":

- "Fair. Men jämför med nuvarande krångel: fyra myndigheter för att byta adress? Vänta 6 månader på läkare? Välj ditt krångel."

Träff 4: Från ord till handling - Vad gör vi nu?

Mål: Gruppen ska besluta om EN konkret handling att genomföra inom 30 dagar och veta exakt vem som gör vad.

Material du behöver:

- Fika (extra gott, det är sista gången!)
 - Stor "Skattkarta"-mall (se nedan)
 - Handlingsplan-mall att fylla i
 - Post-it lappar i tre färger
 - 30-dagarskontrakt att skriva under
 - Eventuellt: Kamera för att fota er grupp
-

0-10 min: Sista check-in + Återblick

Vad du säger:

"Välkomna till vår sista gemensamma träff! Fyra gånger har vi mötts. Det förtjänar en applåd."

[Applådera er själva.]

"Låt oss minnas vägen hit:

- *Träff 1: Vi såg problemet - centralisering som skapat byråkrati*
- *Träff 2: Vi lärde oss verktyget - Närhetskompassen*
- *Träff 3: Vi såg lösningen - subsidiaritet och fungerande exempel*
- *Idag: Vi väljer något att faktiskt GÖRA.*

Check-in: Ett varv. Namn och: Har du tänkt på något sedan sist? Något exempel som fastnat? Någon idé som gnagt? Jag börjar..."

Skriv ner vad folk säger - vissa saker kommer tillbaka senare.

10-40 min: Skattkarta - Våra lokala tillgångar

Vad du säger:

"Innan vi bestämmer vad vi ska göra behöver vi veta vad vi har. Vi ska kartlägga våra lokala resurser - skatter som systemet inte ser.

Vi gör en 'Skattkarta' över vårt område. Jag har delat in den i tre kategorier."

Häng upp stor mall på väggen (eller flipchart) med tre kolumner:

HÄNDER	PLATSER	HJÄRTAN
(Vad kan folk?)	(Vad finns här?)	(Vad brinner vi för?)

Kolumn 1: HÄNDER (15 min)

"Första kolumnen: HÄNDER. Vilka färdigheter finns i det här rummet? Och inte bara 'jag jobbar som...' utan också 'jag kan...'

Exempel:

- Någon som kan snickra, sy, laga saker?
- Någon som kan odla, baka, laga mat för många?
- Någon som kan juridik, ekonomi, skriva?
- Någon som kan organisera, samordna, ringa folk?

Skriv på en post-it vad DU kan, och klistra upp."

Dela ut post-its (gul färg).

Ge 5 minuter.

Sen:

"Okej, låt oss läsa igenom vad vi har. Jag läser upp, ni lyssnar."

Läs högt alla post-its medan du sätter upp dem.

Efter genomgång:

"WOW. Titta på alla färdigheter vi har i det här rummet! Och det här är bara [X] personer. Föreställ er 50 personer, 100 personer..."

Kolumn 2: PLATSER (10 min)

"Nästa kolumn: PLATSER. Vilka fysiska resurser har vi i vårt område?"

Exempel:

- Tomma lokaler (källare, butiker som stängt)?
- Trädgårdsland (kolonilotter, gårdar, takträdgårdar)?
- Samlingsplatser (föreningslokaler, kyrkor, skolor efter stängning)?
- Gemensamma utrymmen (parkeringar, parker, torg)?

Även om ni inte äger platsen - om den finns räknas det. Skriv ner!"

Dela ut post-its (blå färg).

Ge 5 minuter, läs upp, sätt upp.

"Okej, så vi har faktiskt platser. Kanske inte alla tillgängliga än, men de existerar."

Kolumn 3: HJÄRTAN (10 min)

"Sista kolumnen: HJÄRTAN. Vad brinner ni för gemensamt? Vad skulle göra er vardag bättre?"

Exempel:

- Barnens trygghet på väg till skolan?
- Bättre mat, billigare mat?
- Mindre ensamhet bland äldre?
- Mer grönska, natur?
- Egen energi?

Inget är för litet eller för stort. Skriv ner!"

Dela ut post-its (rosa färg).

Ge 5 minuter, läs upp, sätt upp.

"Bra! Nu ser vi vad vi har och vad vi vill. Nästa steg: välja EN sak."

40-60 min: Beslutsfattande - Vad gör vi?

Vad du säger:

"Nu kommer det svåra: att välja. Vi kan inte göra allt på en gång. Vi måste välja EN sak vi kan göra inom 30 dagar.

Varför 30 dagar? För att om det tar längre finns risk att det aldrig händer.

Vi använder en metod som heter 'dot-voting'. Ni får två röster var."

Förbered flipchart med idéer från Träff 3 + nya från hjärtan-kolumnen.

Skriv upp som alternativ (example):

1. Starta matgille (direkt från bönder)
2. Skapa grannskapshus (dela verktyg)
3. Trygghetsring på WhatsApp
4. Energikooperativ (solpaneler)
5. Gå-buss för barn till skolan
6. [Något de själva föreslagit]

"Ni får två klistermärken (eller streck med penna). Sätt dem på det ni tycker är viktigast. Ni får lägga båda på samma sak om ni verkligen brinner för det."

Dela ut klistermärken/markörer.

Låt alla rösta (5 min).

Räkna rösterna.

"Okej! Flest röster fick: [X]. Är alla bekväma med att vi fokuserar på det? Om någon är starkt emot, säg till nu."

Ge 30 sekunder tystnad för invändningar.

Om inga invändningar:

"Bra! Då kör vi på [X]."

Om invändning:

"Okej, [namn], vad är problemet med [X]?" [Lyssna. Försök hitta kompromiss eller välj nummer två på listan.]

60-75 min: Handlingsplan - Vem gör vad, när?

Vad du säger:

"Nu har vi bestämt vad. Nu behöver vi bestämma hur, vem och när. Vi fyller i en handlingsplan tillsammans."

Häng upp handlingsplan-mall:

VÅR HANDLING: [Vad vi bestämt]

STEG 1: [Första konkreta steget]

VEM: [Namn]

NÄR: [Datum]

STEG 2: [Nästa steg]

VEM: [Namn]

NÄR: [Datum]

STEG 3: [Tredje steg]

VEM: [Namn]

NÄR: [Datum]

NÄSTA MÖTE: [Datum om 30 dagar]

VAR: [Plats]

SYFTE: Dela vad vi lärt oss

Facilitera genom att fråga:

För varje steg (15 min totalt):

Steg 1:

"Okej, om vi ska [matgille/grannskapshus/etc], vad är det ALLRA första vi måste göra? Inte allt på en gång - bara första steget."

[Exempel för matgille: "Hitta lokala bönder"]

"Bra. Vem kan göra det? Vem har tid och lust?"

[Låt någon volontärt ta på sig. Om ingen: "Kan vi dela upp det? Kanske två personer tillsammans?"]

"När ska det vara klart?"

[Sätt datum - inte "snart" utan faktiskt datum.]

Steg 2 och 3: Samma process.

Viktigt:

- Varje steg ska ha ett NAMN (inte "någon" utan faktiskt person)
- Varje steg ska ha ett DATUM (inte "inom några veckor")
- Stegen ska vara KONKRETA (inte "undersöka möjligheter" utan "ringa tre bönder")

75-80 min: 30-dagarskontrakt - Loftet

Vad du säger:

"Bra jobbat! Nu har vi en plan. Men planer kan glömmas bort. Så vi ska göra något lite högtidligt: vi ska skriva ett kontrakt med varandra.

Inte juridiskt bindande - bara ett löfte till er själva."

Dela ut förfylld kontraktsmall (eller skriv på flipchart):

30-DAGARSKONTRAKT

Vi, deltagarna i [Gruppens namn eller plats],
lovar att genomföra följande innan [Datum om 30 dagar]:

[Vår beslutade handling]

Vi återkommer den [Datum] på [Plats]
för att dela vad vi lärt oss.

Underskrifter:

"Jag fyller i det vi bestämt. Sen går vi ett varv och alla som vill kan skriva under. Om du inte vill skriva under, ingen press - men då får du inte klaga sen!"

[Litet skratt.]

Låt alla signera.

Fotografera kontraktet (för dokumentation).

80-85 min: Nästa steg + Fortsättning

Vad du säger:

"Så! Vi har gjort det. Från att prata om problem till att faktiskt besluta om en handling. Det är stort.

Vad händer nu? Tre alternativ:

Alternativ 1: Vi möts om 30 dagar för att dela lärdomar, sen slutar vi.

Alternativ 2: Vi fortsätter som studiecirkel och går djupare på [ett av era system].

Alternativ 3: Vi blir en aktiv grupp som faktiskt driver [matgille/grannskapshus/etc] vidare.

*Ni behöver inte välja nu. Men tänk på det. Och oavsett vad: gå in på **svensksubsidiaritet.se** och dela er erfarenhet. Det hjälper andra grupper i hela Sverige att lära av er.*

Ni är inte ensamma. Tusentals svenskar gör samma resa. Era tankar och handlingar blir mönster som andra kan kopiera."

85-90 min: Avslutande check-out + Firande

Vad du säger:

"Sista check-out:en. Men den här gången ska ni säga två ord:

- 1. Hur du känner dig nu*
- 2. Ett tack till någon annan i gruppen*

Jag börjar: Jag känner mig... [hoppfull]. Och tack till [namn] för att du vågade dela din skepsis - det gjorde samtalet rikare."

Gå ett varv.

Efter sista personen:

"Tack. Tack för att ni kom, fyra gånger. Tack för att ni delade tankar, tvivel, hopp. Tack för att ni valde handling istället för bara ord.

Det svenska folkhemmet byggdes inte i Stockholm. Det byggdes i precis sådana här rum. Med kaffe, tystnad, och envisa människor som sa: kanske finns det ett annat sätt.

Ni är en del av något större nu. Lycka till med era 30 dagar. Vi ses snart!"

Extra fika! Fira er själva.

Efter-mötet: Dokumentation

Gör detta direkt efter (5 min):

1. Fotografera:

- Skattkartan
- Handlingsplanen
- Kontraktet
- Gruppen (om de vill)

2. Skriv ner:

- Vad fungerade bra?
- Vad skulle du gjort annorlunda?
- Överraskningar?

3. Dela tillbaka:

- Gå in på svensksubsidiaritet.se
- Klicka "Dela din cirkels erfarenhet"
- Fyll i formulär (5 min)

Detta hjälper nästa cirkel att göra det bättre!

Handout att dela ut

Träff 4 - Sammanfattning: Vår handling

Vad vi har gjort: ✓ Kartlagt våra lokala tillgångar (händer, platser, hjärtan) ✓ Bestämt EN handling att göra inom 30 dagar ✓ Delat upp ansvaret (vem gör vad, när) ✓ Skrivit under ett löfte till varandra

Vår handling: [Skriv in vad gruppen bestämde]

Nästa möte: Datum: [X] Plats: [X] Syfte: Dela lärdomar

Dela vidare: Gå in på svensksubsidiaritet.se och berätta om er cirkel!

Resurser:

- Mönsterbibliotek (se hur andra gjort)
 - Djupare analyser av system
 - Kontaktuppgifter till andra cirklar
-

Facilitator-checklista

Före mötet:

- ☐ Kaffe + extra gott fika
- ☐ Skattkarta-mall (stor)
- ☐ Handlingsplan-mall
- ☐ Post-its i tre färger
- ☐ 30-dagarskontrakt förifyllt
- ☐ Kamera/telefon för dokumentation
- ☐ Eventuellt: Blommor eller litet tack till deltagarna

Under mötet:

- ☐ Check-in med återblick
- ☐ Skattkarta (händer, platser, hjärtan)
- ☐ Dot-voting beslut
- ☐ Handlingsplan med namn och datum
- ☐ Kontrakt-signering
- ☐ Framtids-alternativ
- ☐ Avslutande check-out
- ☐ Firande!

Efter mötet:

- ☐ Fota allt
 - ☐ Dokumentera lärdomar
 - ☐ Dela på svensksubsidiaritet.se
 - ☐ Sätt påminnelse för 30-dagarsuppföljning
 - ☐ Skicka tack-sms till alla deltagare
-

Troubleshooting Träff 4

Ingen vill ta ansvar för steg:

- "Okej, vi kan dela upp det. Kan två personer göra det tillsammans? Lättare så."

De väljer något för stort (typ 'lösa bostadskrisen'):

- "Jätteviktigt mål! Men för 30 dagar - vad är det MINSTA steget mot det? Kanske: kartlägga tomma lokaler, eller bjuda in kommunalrådet?"

Diskussion blir för lång:

- "Bra poänger! Men vi har 5 minuter kvar. Kan vi fatta beslutet nu och förfina sedan?"

Någon säger 'detta kommer aldrig fungera':

- "Fair att vara skeptisk. Men kan vi testa i 30 dagar? Om det inte funkar, har vi lärt oss något. Om det funkar, har vi något fantastiskt."

De vill fortsätta prata istället för att agera:

- "Jag hör att ni vill prata mer. Men prata leder sällan till förändring - handling gör. Kan vi bestämma EN sak idag?"
-

Tack för att du ledde den här cirkeln. Du har planterat ett frö.

Glöm inte: Dela dina erfarenheter på svensksubsidiaritet.se så andra kan lära!

Material att skriva ut

Komplett material för systemförståelse och närstyre

Instruktion

Markera hur du känner dig när du möter dessa svenska system. Det finns inget rätt eller fel - bara din upplevelse.

System	Känner mig sedd	Känner mig som nummer
Vårdcentralen	☐	☐
Försäkringskassan	☐	☐
Skolan	☐	☐
ICA/Coop	☐	☐
Kommunens hemsida	☐	☐
Banken	☐	☐
Polisen	☐	☐
SL/Västtrafik/kollektivtrafik	☐	☐
Skatteverket	☐	☐
Apoteket	☐	☐

Reflektion

Titta på dina svar. Finns det ett mönster? Vilka system får fler kryssar i "som nummer"?

Dina anteckningar:

System vi analyserar

Skriv vilket system ni valt:

De tre hörnen

1. MAKT (Var fattas beslut?)

Skala: Centralt (Stockholm/EU) ← → Lokalt (här)

- Vem bestämmer budgeten?
- Vem bestämmer reglerna?
- På vilken nivå fattas beslut?

Markering: Centralt ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ Lokalt

2. KUNSKAP (Vems expertis räknas?)

Skala: Expert (certifikat) ← → Lokal (erfarenhet)

- Vems kunskap lyssnar systemet på?
- Vems röst räknas inte?
- Vilken typ av kunskap krävs?

Markering: Expert ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ Lokal

3. RESILIENS (Hur sårbart är systemet?)

Skala: Sårbart (en lösning) ← → Robust (många lösningar)

- Om detta slutar fungera, vad händer?
- Finns det alternativ?
- Hur beroende är vi?

Markering: Sårbart ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ Robust

Rita din kompass

Vad säger formen?

Analysera din kompass:

- **Spetsig uppåt** = Centraliserad (makten sitter långt borta, expert-kunskap dominerar, systemet är sårbart)
- **Bred nedåt** = Lokal/distribuerad (makten sitter nära, lokal kunskap räknas, många alternativ finns)

Era anteckningar:

SUBSIDIARITETSEXEMPEL - Diskussionskort

KORT 1: MATGILLEN (Borlänge, Sverige)

Vad det är:

50 hushåll går ihop och köper mat direkt från lokala bönder. Varje vecka levereras "matväskor" till en central punkt. Medlemmarna delar på kostnaden.

Hur det fungerar:

- **Organisation:** 3-5 personer hanterar upphandling och logistik
- **För bönderna:** Bättre betalt (inga mellanhänder)
- **För konsumenterna:** Sparar 20-30% jämfört med ICA
- **Innehåll:** Allt är säsonganpassat och lokalt

Subsidiaritetsprincip:

- **MAKT:** Hos medlemmarna (de bestämmer vad som köps)
- **KUNSKAP:** Bonden vet vad som är i säsong, medlemmarna vet vad de behöver
- **RESILIENS:** Om ICA stänger finns alternativ; flera lokala bönder istället för centrallager

Diskussionsfrågor:

1. Finns det lokala bönder här ni skulle kunna kontakta?
 2. Känner någon av er någon som odlar eller producerar mat?
 3. Skulle ni vara villiga att äta mer säsonganpassat för att få billigare mat?
-

KORT 2: GRANNSKAPSHUS (Vivalla, Örebro)

Vad det är:

Ett kvarter har ett gemensamt "förråd" där alla kan låna verktyg, gräsklippare, leksaker, skidor, etc. Istället för att 50 familjer äger 50 bormaskiner, äger de 3 tillsammans.

Hur det fungerar:

- **Lokal:** Föreningen hyr en källarlokal
- **Innehåll:** Medlemmar bidrar med saker de inte använder ofta
- **Bokning:** Digital kalender eller lista på dörren
- **Kostnad:** Årlig avgift ca 500 kr/familj

Subsidiaritetsprincip:

- **MAKT:** Hos grannarna (de bestämmer regler och vad som får finnas)
- **KUNSKAP:** Någon som kan laga grejer blir "förrådsvärd"
- **RESILIENS:** Mindre beroende av butiker; kan låna av grannar

Diskussionsfrågor:

1. Finns det en tom lokal eller källare i ert område?
 2. Vad skulle ni vilja dela istället för att alla äger det?
 3. Vilka saker äger du som du använder mindre än 10 gånger per år?
-

KORT 3: TRYGGHETSRINGAR (Rinkeby, Stockholm)

Vad det är:

80 grannar i ett kvarter har en WhatsApp-grupp och ett roterande "trygghetspass". Olika personer går en runda kl 21:00 varje kväll, ser till att allt är okej, hälsar på folk.

Hur det fungerar:

- **Inga vapen:** Ingen makt att gripa - bara *närvaro*
- **Rapportering:** Om något är fel, ringer de polisen
- **Effekt:** Folk känner sig tryggare för de ser bekanta ansikten
- **Ungdomar:** Känner sig sedda (inte jagade)

Subsidiaritetsprincip:

- **MAKT:** Hos grannskapet (de bestämmer schema och regler)
- **KUNSKAP:** De känner igen vem som bor där och vem som inte gör det
- **RESILIENS:** Om polisen inte kan komma finns ändå grannar som bryr sig

Diskussionsfrågor:

1. Skulle ni känna er tryggare med fler kända ansikten ute på kvällen?
 2. Skulle ni själva gå en runda en gång i månaden?
 3. Finns det platser i ert område där "mer ögon" skulle hjälpa?
-

KORT 4: ENERGIKOOOPERATIV (Klinte, Gotland)

Vad det är:

25 hushåll gick ihop och köpte solpaneler tillsammans. De producerar mer el än de behöver och säljer överskottet tillbaka till nätet.

Hur det fungerar:

- **Gruppköp:** 40% rabatt på panelerna

- **Ägarskap:** Kooperativet äger anläggningen gemensamt
- **Vinst:** Delas ut eller återinvesteras
- **Backup:** Med batteri kan de ha el även om elnätet går ner

Subsidiaritetsprincip:

- **MAKT:** Hos medlemmarna (de bestämmer hur vinst används)
- **KUNSKAP:** Lokal tekniker installerar och underhåller
- **RESILIENS:** Inte beroende av Vattenfall; egen produktion

Diskussionsfrågor:

1. Har ni tak som skulle kunna ha solpaneler?
2. Känner ni någon som kan installation eller underhåll?
3. Skulle ni vara villiga att investera 50 000 kr tillsammans för att spara 20 000 kr/år?

KORT 5: KOLLEKTIVHUS (Färdknäppen, Stockholm)

Vad det är:

50 lägenheter med gemensam matsal, tvättstuga, verkstad, barnrum. Folk äter tillsammans 3 gånger i veckan (frivilligt). Barn leker ihop. Äldre får sällskap.

Hur det fungerar:

- **Privat + Gemensamt:** Alla har egen lägenhet men stora gemensamma ytor
- **Matlagning:** Roterar (alla lagar för 50 personer 2-3 gånger/år istället för att laga för 3 personer 365 gånger/år)
- **Barnomsorg:** Delar ansvar - "det krävs en by"
- **Äldre:** Blir inte ensamma - alltid folk att prata med

Subsidiaritetsprincip:

- **MAKT:** Hos boendeföreningen (de bestämmer regler)
- **KUNSKAP:** De som bor där vet vad som behövs
- **RESILIENS:** Mindre sårbart för ensamhet, isolering, barnomsorgskris

Diskussionsfrågor:

1. Skulle ni vilja äta middag med grannarna några gånger i veckan?
2. Vad skulle vara svårt med att dela utrymmen?
3. Skulle det lösa några av era vardagsproblem (ensamhet, barnomsorg, ekonomi)?

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

Instruktion till facilitator: Dela ut ett kort per grupp. Ge 15 minuter diskussion. Be varje grupp presentera i 3 minuter.

SKATTKARTA - Våra lokala tillgångar

Instruktion: Kartlägg resurserna i ert område. Använd post-it lappar eller skriv direkt.

HÄNDER (Vad kan folk?)

Vilka färdigheter finns i vårt område?

Exempel:

- Snickra, sy, laga saker
- Odlar, baka, laga mat för många
- Juridik, ekonomi, skriva
- Organisera, samordna, ringa folk
- Undervisa, vårda, trösta
- Tekniska färdigheter (IT, el, VVS)

Vad kan DU?

Vad kan andra i din närhet?

HÄNDER:

PLATSER (Vad finns här?)

Vilka fysiska resurser har vi?

Exempel:

- Tomma lokaler (källare, butiker som stängt)
- Trädgårdsland (kolonilotter, gårdar, takträdgårdar)
- Samlingsplatser (föreningslokaler, kyrkor, skolor)
- Gemensamma utrymmen (parkeringar, parker, torg)
- Infrastruktur (verkstäder, tvättstugor)

Även om ni inte äger platsen - om den FINNS räknas det!

PLATSER:

HJÄRTAN (Vad brinner vi för?)

Vad skulle göra er vardag bättre?

Exempel:

- Barnens trygghet på väg till skolan
- Bättre mat, billigare mat
- Mindre ensamhet bland äldre
- Mer grönska, natur
- Egen energi
- Gemenskap och sammanhang

Inget är för litet eller för stort!

HJÄRTAN:

Nästa steg: Använd skattekartan för att välja vilken handling ni vill ta.

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

HANDLINGSPLAN - Från ord till handling

Vår grupp: _____

Datum: _____

VÅR BESLUTADE HANDLING:

Vad ska vi göra?

Varför detta?

KONKRETA STEG:

STEG 1: _____

Vad exakt ska göras?

VEM ansvarar? Namn: _____

NÄR ska det vara klart? Datum: _____

Behövs hjälp från någon annan?

STEG 2: _____

Vad exakt ska göras?

VEM ansvarar? Namn: _____

NÄR ska det vara klart? Datum: _____

Behövs hjälp från någon annan?

STEG 3: _____

Vad exakt ska göras?

VEM ansvarar? Namn: _____

NÄR ska det vara klart? Datum: _____

Behövs hjälp från någon annan?

UPPFÖLJNING:

Nästa möte:

- Datum: _____
- Tid: _____
- Plats: _____

Syfte: Dela vad vi lärt oss och bestämma nästa steg

VIKTIGA KONTAKTER:

Namn	Roll	Telefon	E-post

Kom ihåg:

- Varje steg ska ha ett NAMN (inte "någon")
- Varje steg ska ha ett DATUM (inte "snart")
- Stegen ska vara KONKRETA (inte "undersöka" utan "ringa tre bönder")

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

30-DAGARSKONTRAKT

VI LOVAR ATT GÖRA SKILLNAD

Vi, deltagarna i studiecirkeln:

[Gruppenamn eller plats]: _____

lovar att genomföra följande handling innan:

[Datum om 30 dagar]: _____

VÅR HANDLING:

VÅRT LÖFTE:

Vi förbinder oss att:

- ☐ Göra vårt bästa för att genomföra handlingen
 - ☐ Stötta varandra på vägen
 - ☐ Dela vad vi lär oss med andra
 - ☐ Komma tillbaka för uppföljning
-

UPPFÖLJNINGSMÖTE:

Datum: _____

Tid: _____

Plats: _____

Syfte: Dela vad vi lärt oss - vad fungerade, vad funkade inte, vad gör vi näst?

UNDERSKRIFTER:

Detta är inte ett juridiskt bindande kontrakt, utan ett löfte till oss själva och varandra.

Namn	Underskrift	Datum

"Det svenska folkhemmet byggdes inte i Stockholm. Det byggdes i rum som dessa, av människor som vågade säga: 'Kanske finns det ett annat sätt.'"

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

HANDOUT - SAMMANFATTNINGAR FÖR DELTAGARE

TRÄFF 1: DET SVENSKA PARADOXEN

Vad vi lärde oss:

Centralisering = Beslut fattas långt borta från dig

- Exempel: Trafikverket i Borlänge bestämmer om din bybuss

Monokultur = Samma lösning överallt

- Effektivt men sårbart
- Som när all potatis är samma sort och en sjukdom slår ut alltihop

Systemarkitektur = Hur makten är *byggd*, inte vem som har den

- Problemet är inte personer utan strukturen

Nästa gång:

Vi lär oss "Närhetskompassen" - ett verktyg för att diagnosticera var makt och kunskap sitter.

Din hemuppgift (frivillig):

Skriv ner en lokal resurs som "systemet" inte ser:

- En persons skicklighet
- En plats
- En kunskap

Läs mer:

svensksubstidiaritet.se/systemanalys

TRÄFF 2: NÄRHETSKOMPASSEN

De tre hörnen:

1. MAKT: Varifrån fattas beslut?

- Centralt (Stockholm/EU/Region) eller Lokalt (här)?

2. KUNSKAP: Vems expertis räknas?

- Formell (certifikat, utbildning) eller Lokal (erfarenhet, kontext)?

3. RESILIENS: Hur sårbart är systemet?

- En lösning (sårbart) eller Flera alternativ (robust)?

Hur man använder kompassen:

1. Välj ett system (skolmat, buss, vård, etc.)
2. Fråga för varje hörn: Var på skalan är vi?
3. Rita triangeln
4. Tolka formen:
 - Spetsig uppåt = Centraliserad
 - Bred nedåt = Lokal

Nästa gång:

Vi lär oss *subsidiaritet* - hur man flyttar makten närmare människorna.

Läs mer:

svensksubsidiaritet.se/systemanalys

TRÄFF 3: SUBSIDIARITET

Vad är subsidiaritet?

"Ingen makt ska ligga högre upp än nödvändigt." = **Närstyre** = **Det som kan göras lokalt, SKA göras lokalt.**

Varför detta är bättre:

1. LOKAL KUNSKAP

- De som lever i ett system vet saker som experter på distans aldrig lär sig

2. SNABBHET

- Beslut på plats går snabbare än att vänta på regionmöte

3. ANSVAR

- När du ser effekten av dina beslut varje dag blir du mer ansvarsfull

Fem fungerande exempel:

1. **Matgillen** (Borlänge) - 50 hushåll köper direkt från bonden
2. **Grannskapshus** (Vivalla) - dela verktyg istället för att alla äger
3. **Trygghetsringar** (Rinkeby) - grannar som går ronder
4. **Energikoopertiv** (Gotland) - egen sol-el tillsammans
5. **Kollektivhus** (Färdknäppen) - dela livet, inte bara taket

Nästa gång:

Vi väljer EN sak att faktiskt göra inom 30 dagar. Ta med idéer!

Läs mer:

svensksubsidiaritet.se/systemanalys

TRÄFF 4: FRÅN ORD TILL HANDLING

Vad vi har gjort:

✓ Kartlagt våra lokala tillgångar (händer, platser, hjärtan) ✓ Bestämt EN handling att göra inom 30 dagar ✓ Delat upp ansvaret (vem gör vad, när) ✓ Skrivit under ett löfte till varandra

Vår handling:

Nästa möte:

Datum: _____ **Plats:** _____ **Syfte:** Dela lärodomar och bestämma nästa steg

Dela vidare:

Gå in på **svensksubsidiaritet.se** och berätta om er cirkel!

- Hjälper andra grupper att lära av er
- Blir del av ett större nätverk
- Får tillgång till fler resurser

Resurser på hemsidan:

- Mönsterbibliotek (se hur andra gjort)
 - Djupare analyser av system
 - Kontakt med andra cirklar
 - Material för fortsättning
-

"Det svenska folkhemmet byggdes inte i Stockholm. Det byggdes i rum som dessa, av människor som er."

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

För facilitatorn: Klipp ut och kopiera dessa handouts för deltagarna att ta hem.

FACILITATORNS MATERIALCHECKLISTA

Vad du behöver skriva ut och förbereda för varje träff

TRÄFF 1: DET SVENSKA PARADOXEN

Att skriva ut:

- ☐ **Systemkänslometer** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-systemkanslometer.md`
 - Format: A4
 - Antal: Antal deltagare + 2 extra
- ☐ **Handout Träff 1** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-handouts-alla.md` (klipp ut Träff 1-delen)
 - Format: A4 eller A5
 - Antal: Antal deltagare + 2 extra
- ☐ **Små lappar för hemuppgift**
 - Tomma A6-lappar eller post-its
 - Antal: Antal deltagare

Att ha hemma:

- ☐ Kaffe, te, fika
 - ☐ Flipchart eller stort papper
 - ☐ Tjocka pennor för flipchart
 - ☐ Stolar i cirkel (ingen huvudända!)
 - ☐ Eventuellt: Klocka eller timer
-

TRÄFF 2: NÄRHETSKOMPASSEN

Att skriva ut:

- ☐ **Närhetskompassen - individuell mall** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-narhetskompassen-mall.md`
 - Format: A4
 - Antal: Antal deltagare + 5 extra (för övningar)
- ☐ **Närhetskompassen - stor mall** (1-2 st)

- Fil: `material-narhetskompassen-mall.md`
- Format: A3 eller större (för grupper att fylla i tillsammans)
- Antal: Antal smågrupper (ca 1 per 3-4 personer)
- ☐ **Handout Träff 2** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-handouts-alla.md` (klipp ut Träff 2-delen)
 - Format: A4 eller A5
 - Antal: Antal deltagare + 2 extra

Att ha hemma:

- ☐ Kaffe, te, fika
 - ☐ Flipchart med stor kompass förritad
 - ☐ Färgpennor eller markörer (3 färger)
 - ☐ Tejp för att hänga upp gruppers kompassar
 - ☐ Lapparna från Träff 1 (lokala resurser)
-

TRÄFF 3: SUBSIDIARITET

Att skriva ut:

- ☐ **Subsidiaritetsexempel - 5 kort**
 - Fil: `material-subsidiaritetsexempel.md`
 - Format: A4 (klipp isär till 5 separata kort)
 - Antal: 1 set (5 kort totalt)
 - Tips: Skriv ut på tjockare papper eller laminera
- ☐ **Handout Träff 3** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-handouts-alla.md` (klipp ut Träff 3-delen)
 - Format: A4 eller A5
 - Antal: Antal deltagare + 2 extra

Att ha hemma:

- ☐ Kaffe, te, fika
 - ☐ Flipchart med pyramiden förberedd
 - ☐ Tidigare träffars material uppsatt (visuell kontinuitet)
 - ☐ Eventuellt: Telefon/laptop för att visa bilder av exemplen
-

TRÄFF 4: FRÅN ORD TILL HANDLING

Att skriva ut:

- ☐ **Skattkarta** (1 stor)
 - Fil: `material-skattkarta.md`
 - Format: A3 eller större
 - Antal: 1 (för gruppen att fylla i tillsammans)
- ☐ **Handlingsplan** (1 per grupp + 1 för arkiv)
 - Fil: `material-handlingsplan.md`
 - Format: A4
 - Antal: 2
- ☐ **30-dagarskontrakt** (1 per grupp + 1 för arkiv)
 - Fil: `material-30-dagarskontrakt.md`
 - Format: A4
 - Antal: 2
 - Tips: Skriv ut på finare papper, det ska signeras!
- ☐ **Handout Träff 4** (1 per deltagare)
 - Fil: `material-handouts-alla.md` (klipp ut Träff 4-delen)
 - Format: A4 eller A5
 - Antal: Antal deltagare + 2 extra

Att ha hemma:

- ☐ Kaffe, te, EXTRA GOTT FIKA (det är sista gången!)
 - ☐ Post-it lappar i tre färger (gul, blå, rosa)
 - ☐ Klistermärken för dot-voting (eller bara pennor)
 - ☐ Kamera/telefon för dokumentation
 - ☐ Eventuellt: Små blommor eller tack-kort till deltagarna
-

GENERELLA TIPS:

Utskriftskvalitet:

- Använd minst 80g papper
- Kontrakt och viktiga mallar: använd 100-120g papper
- Överväg att laminera de 5 exemplkorten (används igen)

Backup-material:

- Ha alltid 2-3 extra av allt

- Tomma A4-papper för anteckningar
- Extra pennor

Efter varje träff:

- Fotografera allt som skapats (kompassar, skattkartor, etc.)
- Spara alla material - kan användas nästa gång
- Dokumentera lärdomar för nästa cirkel

Färdigställande:

- Läs igenom alla träff-guider dagen innan
- Testa att rita kompassen och pyramiden på flipchart
- Förbereda din öppnings- och avslutningsfras

DIGITAL BACKUP:

Om ni har tillgång till projektor/skärm kan vissa saker visas digitalt:

- Kompassen (istället för flipchart)
- Exempelen från Träff 3 (istället för utskrifter)
- Bilder av fungerande projekt

Men **utskrifter är alltid bättre** för engagement!

TOTALT ANTAL UTSKRIFTER:

För en grupp på 8 personer:

Träff 1: ~10 sidor **Träff 2:** ~25 sidor **Träff 3:** ~15 sidor **Träff 4:** ~15 sidor

Totalt: ~65 sidor för hela cirkeln (ca 16 sidor per person)

Material från Studiecirkel om Subsidiaritet | svensksubsidiaritet.se

Lycka till med er cirkel!